

REKONSTRUKCIJA ŽENSKI FOND

A Stevana Sremca 3 /19
11000 Beograd, Srbija
T +381 11 3221 139
M +381 61 6655 743
E office@rwwfund.org
W www.rwwfund.org

PERVERTIRANI PREKID

Prekidanje je jedan od fundamentalnih postupaka svakog struktuiranja, rekao nam je Valter Benjamin o istorijskom potencijalu građana. Ali kada režim okupira obe pozicije: da dominira sistemom i da ga prekida – to je, rekli bismo, totalitarizam. Zabrinute zbog gubljenja građanskog političkog potencijala, zadale smo sebi političku jasnost kao preduslov smislenog rada. Tražeći udisaj, nailazimo na šapat:

Ono što je najvažnije to je apsolutno stalno smišljati novo na tolerantan, produktivan i pozitivan način stalno povezivati moguće kopče.

(Žarana Papić)

SUMIRANJE POVODOM DESETOGODIŠNJICE REKONSTRUKCIJE ŽENSKI FOND

RŽF je lokalna fondacija koja reflektuje i odgovara na potrebe feminističkog pokreta u Srbiji i oslanja se na kontinuitet i razvoj antimilitarističkih, antinacionalističkih, grassroots, akademskih i umetničkih programa i aktivnosti ženskih grupa. Od samog početka pa tokom deset godina, mi smo sa tog stanovišta i u tom pravcu profilirale svu našu finansijsku podršku i obrazovne i promotivne programe. Ako govorimo o oblastima/poljima koja bi mogla da budu ili za koje se pretpostavlja da bi trebalo da budu identifikovana i kategorisana kao pokreti, feministički pokret u Srbiji je najstariji, politički sveobuhvatan, socijalno najraznovrsniji, dinamičan u prelaženju svih granica. Verujemo da feminističke grupe/aktivnosti/intervencije zapravo koriguju druge pokrete i ne mislimo da one unose samo „rodni aspekt“. Čak i među ljudskopravaškim organizacijama, feminističke grupe često imaju bolje razumevanje univerzalnosti i holističkih koncepata, gaje nehijerarhijske poglede na ljudska prava i praktikuju inkluzivnost koja je iznad pačvorka identiteta i političke korektnosti. Da budemo precizne, feminističke grupe ne samo da koriguju druge pokrete, već u svojim najboljim trenucima utiču i koriguju se međusobno. Zbog pogoršavanja civilnog prostora u Srbiji ne možemo da diskutujemo o progresu, ali ono što vrednujemo najviše je politička jasnost i autonomnost ženskih grupa kao preduslov održivosti pokreta.

Dve reči upadljivo izbijaju iz našeg iskustva 2014: fokus, sloboda. Naši uvidi su potvrdili da politička jasnost znači održivost ženskih grupa. Takođe se vidi da posvećenost grupa svojim ključnim programima donosi jasnost, stabilnost, unapređenje, znači snagu. Naši programi posvećeni mladim ženama i devojkama su uzbudljivi. Što se same Rekonstrukcije tiče, identifikovale smo svoje prošireno telo koje dalje treba graditi, koje čine čitateljke, volonterke, bliski partneri, nove zainteresovne publike.

PROGRAMI

Pokreti su mnemonička sredstva.

(Bruce Sterling)

U 2014. RŽF je kroz 5 grantmaking programa putem 75 grantova podržala 47 različitih grupa od kojih 20 prvi put, u iznosu od 15.629.741 RSD. Sve ih možete videti na: <http://www.rwfund.org/programi/>

Ovo su neke naše opservacije:

U najstarijem programu, Ženske inicijative, video se trend grupa da šire svoje znanje. Iako je bilo dosta reprodukovanja već stečenog znanja, ono je usmereno ka novim krugovima, a na tom putu se vidi i crta samoobrazovanja, rafiniranja i produbljivanja iskustva/znanja. Mi to procenjujemo kao dobar instinkt u datom kontekstu, balansiranje ostajanja unutra, sa fokusom na učenje/osnaživanje grupa/aktivistkinja/akademkinja i izlaska da bi se izgradila informisana lokalna sredina (nekad povezana regionalno, na nacionalnom nivou ili internacionalno).

Najmlađi program podrške kroz grantove, Ogledalo (2014. je njegova druga godina), posvećen idejama i angažmanu mladih žena i devojaka, ima sopstvenu dinamiku. Aktivnosti su bile usmerene na predstavljanje tema, oblasti i tehnika koje su nove za razne publike, sa jasnim ciljem podizanja svesti, širenja informacija u javnosti i vidljivosti poruka. Projekti su privukli stotine učesnica i učesnika, uglavnom mladih žena i devojaka i mladića/dečeka u osnovnim i raznim srednjom školama, studentkinja i studenata, mladih u saradničkim programima sa učesnicima iz Italije, mladih Romkinja različitih egzistencijalnih pozicija, mladih lezbejki itd. Veoma su prisutne multidisciplinarnе, multimedijalne i interaktivne dimenzije: nekoliko vrlo aktivnih i informativnih fejsbuk grupa je postavljeno, on-line kampađa protiv seksualnog nasilja, ogledala sa stensilima sa ekspresivnim feminističkim likovima i citatima postavljena su po Beogradu praćena interesovanjem hiljada ljudi na fejsbuku. Mi procenjujemo da je traganje mladih žena za svojim publikama i njihova dobra saradnja sa lokalnim školama, bibliotekama, lokalnom sredinom i medijima bio dobar instinkt prema otvaranju novih prostora za diskurs ženskih prava i feministički aktivizam u opštoj atmosferi cenzure i autocenzure. Brojni planovi i kontakti su proizašli iz programa Ogledalo.

Kroz direktnu podršku u programu Specijalni fokus, koji je laboratorija ideja i metoda, u 2014. se vidi spontani jak fokus na posledice ratova (uključujući radna prava) i na regionalnu međupovezanost ljudi iz ovih političkih sredina, bilo da je to biciklistički mirovni put za komemoraciju genocida u Srebrenici, gostovanje pozorišne predstave rađene pod dramom kosovske umetnice, artikulisanje diskriminacije u radnim pravima radnica na osnovu njihovog etniciteta, upoznavanje sa ženama iz novih društvenih pokreta u Bosni i Hercegovini, zaštita prava Roma na stanovanje itd. Mi veoma poštujemo taj stepen političke svesti i otvaranje razumevanja posledica ratova iz raznih uglova i komunikacija i drago nam je što je to opipljivo u Specijalnom fokusu na način na koji jeste.

Program urgentnih grantova je pokazao koliko je duboko poremećena sredina u Srbiji gde se braniteljke ljudskih prava bore i sa sistemom i u zajednicama, moraju da preduprede štetne tendencije, da ispravljaju posledice i da štite sopstvenu bezbednost.

O programu stipendija „Žarana Papić“ je u ovom pregledu programa direktne podrške važno reći da su stipendijama podržane različite forme građenja feminističkog političkog znanja – ublažavanjem prepreka koje čine neproporcionalno visoke školarine master i doktorskih studija ali i učešćem u pokrivanju putnih troškova studentkinja koje žive izvan univerzitetskih centara za pohađanje programa ženskih studija.

KRITIČNE TEME

Važnost 8. marta. Mi povezujemo snagu aktivistkinja da Osmomartovski ulični marš bude što masovniji: *Žene, Rad, Glad!* Za dokumentovanje i arhiviranje feminističke istorije, RŽF je po peti put sakupio Mapu osmomartovskih aktivnosti ženskih grupa, koju smo štampale i distribuirale u Srbiji, a regionalno je napravljena GPRS mapa aktivnosti ženskih grupa iz Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Kosova, Makedonije i Crne Gore.

Ovo je sokratovska filantropija. 10 virtualnih publikacija smo lansirale u 2014, nastavljajući serijal „Neposlušne istoriji“ i postavljajući aktuelan i kontekstualan serijal „Antiratna stogodišnjica Prvog svetskog rata“ u kojem čitate: Dragan Stojković – *Antiratne i mirovne ideje u istoriji Srbije i antiratni pokreti do 2000. godine*; Roza Luksemburg – *Kriza socijaldemokracije (Junius – brošura)*; Nikola M. Popović – *Dimitrije Tucović, Njegov život i rad*; Dimitrije Tucović – *Izabrani spisi o militarizmu i nacionalizmu*; Jasmina Tešanović – *Lili iz Beograda*; Dimitrije Tucović – *Srbija i Albanija*.

Edukacija za kritične teme je deo programa Specijalni fokus, a publikacije su jedan, dinamičan deo te oblasti. Kakve veze imaju knjige sa jednim fondom: to je sokratovska filantropija, da svi naučimo, kao creative commons. Štampana izdanja šaljem bibliotekama po Srbiji, u 52 biblioteke koje u paketu pozivamo na aktivizam za ženska ljudska prava šaljući im i Osmomartovsku Mapu koju štampamo i letke za 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama, sve u saradnji sa ženskim grupama. Knjige štampamo u velikim tiražima da bi feministička teorija stala pred i usred glavnog toka pametna i glasna. Virtualna izdanja su naš prilag budućnosti off-line biblioteke. Na sajtu RŽF možete naći preko 30 izabranih knjiga i tekstova.

Sad je 10 godina. Fokusirale smo se na desetogodišnjicu RŽF i objavile 3 biltena/pregleda, redizajnirale veb-sajt i napravile proslavu. Kratka forma biltena je zahtevala preciznost i gustu interakciju „poglavljajući“ o politici, programima, aktivnostima, prikupljanju sredstava, i to je kao metod reflektovalo profil našeg rada. Povezale smo Desetogodišnjicu RŽF sa događajem „Radost ludost“ koji organizujemo petu godinu. To je bio govor o našem putovanju, o mračnim vremenima, otporu i saradnji. Intervencije u prostoru predstavile su naše fandrejzing akcije i rad na kritične teme, a umetnički program je bio izjava slobode. To je bilo sumiranje i otvaranje nove ere, a reakcije 200-300 ljudi u publici su bile važne. Redizajnirale smo veb-sajt čuvajući svoj politički profil, koristeći konzistentno naš vizuelni performans i predstavile programe, edukativne resurse i vesti jasno stuktuirano. Statistika pokazuje postojan rast interesovanja pa je veb-sajt imao: 10,463 sesija, 7,151 posetitelja/posetiteljki sa 31,267 pregleda stranica i 65,99% novih korisnika/korisnica. Naša fejsbuk stranica je prevalila 2120 lajkova, a u 2014. je RŽF počela da komunicira i putem tvitera.

Mlade žene i devojke. Kroz godišnji Odbor programa Ogledalo uključile smo mlade aktivistkinje/umetnice/akademkinje i tu se razvijaju dugotrajni odnosi, uzajamno učenje i razumevanje. Za edukativni deo programa Solidarnost romskih devojaka i devojčica širok raspon novih predavačica i predavača je bio uključen iz civilnih grupa, škole, akademije, međunarodne umetnice. U našim aktivnostima uloga volonterki postaje šira i složenija, neke od njih su takoreći postale saradnice, neke nove su došle i donele svoje veštine i postale deo naših javnih događaja, a zatim su ih pozivale druge organizacije za svoje akcije. To je mnogo komunikacije. I u poslednje dve godine RŽF se vidi kao resurs za mlade žene i devojke. Na profiliranju oba programa, Ogledalo i Solidarnost romskih devojaka i devojčica, stalno radimo – na izoštravanju i struktuiranju. Mi ih tretiramo delikatno: kao naše stalne programe sa rastućom ambicijom, ali otvorene i eksperimentalne. Od 2014. devojke koje učestvuju u programu Solidarnost su preuzele odgovornost za logistiku sastanaka (informisanje, samorganizovanje i uključivanje novih učesnica). Radimo na tome da se njihovo programsko učešće poveća. Program Solidarnost je imala novi skok sa argentinskom angažovanom umetnicom Anom Vulf i njenom brazilskom kolegicom Verom Ruviero u celonedeljnom treningu koji se završio pozorišnim i uličnim performansom „Prisustvo u životu“, u Nišu, Vlasotincu i Pirotu. Legat ovog rada koji treba čuvati kao dragocenost su istrajnost, snaga, kohezija – da se na tome radi, da se sačuva i prenese. Sekvence ovog rada su predstavljene u videu na <http://www.rwfund.org/rwfund-video/prisustvo-u-zivotu>

Solidarnost romskih devojaka i devojčica

Kao deo Specijalnog fokusa, Solidarnost romskih devojaka i devojčica je edukativni program koji RŽF već tri godine organizuje na jugu Srbije i u kome je do sada učestvovalo preko četrdeset romskih devojaka i devojčica, uzrasta od 14 do 21 godine iz Niša, Jelašnice, Pirota, Vlasotince, Vranja, Bujanovca, Aleksinca, Vladičinog Hana, Predejana, Grejača. Posvećen je kreiranju otvorenog prostora za aktivno učenje, sticanje znanja i veština, za izražavanje kroz umetnost sopstvenih iskustava, energija, osećanja i sećanja, potreba i mišljenja, kao i pitanja upućenih kako svom najbližem okruženju, tako i široj javnosti. Kroz ovaj program, devojke i devojčice su se osnažile da iskorače javno, da podignu svoje često utišane glasove (jer su Romkinje, jer su mlade, jer su žene, jer su siromašne) i to na teme o kojima možda nikada ranije nisu govorile, da se druže, povezuju i budu podrška jedna drugoj, da upoznaju različite umetnice/ke i aktivistkinje.

KONTEKSTUALNA IZJAVA

Tradicija potlačenih govori nam da „vanredno stanje“ u kojem živimo nije izuzetak već pravilo. Moramo doći do shvatanja istorije koje tome odgovara. Tada ćemo shvatiti da je zadatak pred kojim stojimo uvođenje stvarnog vanrednog stanja, što će samo poboljšati naš položaj u borbi protiv fašizma. Šansa fašizma – i to ne poslednja – jeste u tome što ga protivnici dočekuju u ime napretka kao istorijske norme.

(Valter Benjamin)

Majske poplave u Srbiji su stvorile zahtevno i provokativno okruženje i mi smo svoj pristup odredile na osnovu izveštaja sa terena i kritičkih stajališta ženskog civilnog aktivizma. Program smo nazvale „Sestre to rade najbolje“ da skrenemo fokusa sa svemoćnih zvaničnika i njihove manipulacije nacionalnim jedinstvom. U tom su procesu naša partnerstva jasno uspostavljena na bazi sveobuhvatne politike i iskrene posvećenosti. Prvi događaj na kojem smo skupljale sredstva organizovale smo u junu, predstavljanjem žena koje su tokom poplava izveštavale sa terena. Video sa događaja <https://www.youtube.com/watch?v=tuCsU44uAp0>. U julu, „Sestre to rade najbolje2“ predstavile su žene koje svojim akcijama, radom, energijom i znanjem čine vidljive promene u društvu. 25. novembra naše učesnice u kampanji 16 dana aktivizma protiv nasilja prema ženama postavile smo kao vrh kontekstualne izjave kroz „Sestre to rade najbolje 3“, jer smo organizovale javni događaj za prikupljanje sredstava na dan početka kampanje na kojem su aktivistkinje vodile reč sa raznih tačaka Istanbulske konvencije zastupajući mrežu lokalnih grupa koje rade protiv muškog nasilja prema ženama, višestruko nasilje predstavile iz dva ugla, žena sa invaliditetom i žena Romkinja. To je bio događaj osmišljen za informisanje i za podizanje svesti publike uživo, informisanje TV publike i društvenih mreža. U programu su podrška bile i angaživane umetnice kao i novinarkе koje su volonirale kao DJke. <https://www.youtube.com/watch?v=s6YvNbWewlo>

Oak fondacija je RŽF ponudila diskrecioni grant posvećen poplavama. RŽF je razvila program pomoći ženama, njihovim porodicama i onim zajednicama koje su vrhunac marginalizovanih i depriviranih, uglavnom nevidljive, koje neprestano preživljavaju destruktivne politike koje ih redovno pogode.

Kako su poplave ušle u Specijalni focus!

U maju su sa poplavama isplivali problemi političkog sistema u Srbiji, na čelu sa cenzurom. RŽF se koncentrisla na neposredna zapažanja sa terena pokušavajući da vidi i ono što dolazi posle. Jedna izjava sa humanitarnog spektra nam je odredila pravac: Oni koji su izgubili sve, ionako nisu imali ništa. Zato smo odlučile da ćemo saradivati samo sa grupama i pojedinkama/cima koji sposobnošću da stvaraju i da kritički misle svet vide dalje od projektnog. Naša je moć intervencija na terenu. I kad je sve to krenulo na put, ušle smo u jedan veliki nevidljivi svet: raseljeni, rasterivani, više puta poplavljani ili pogoreli, ostareli uz urušavanje prava, astmatična mala deca, kancer, srčani udari, udovice, brojne porodice. Naselja neuslovna, na obodima, siromašna. Vidi se duga istorija zapostavljanja i isključivanja, a rešenje je da ostanu ili nevidljivi ili pod pretnjom. Sami se bore. Naše intervencije su njima neočekivane, a nama neobične: od kupovine krevca do traženja odžaćara i dizanja krova na dugačkim nogama iznad trošne kuće, lobiranja da se očisti kanal, da se nađe smeštaj i da se ne opstruiraju popravke. Ovo je samo početak priče.

KOPČE SA BUDUĆNOŠĆU: NEĆEMO NAZAD, HOĆEMO SLOBODAN PROSTOR

Naš plan:

Razmišljanje o budućnosti bazirano na iskustvu:

Ako aktivizam stane, teško se ponovo pokreće.

Mesto gde je rad živ privlači nove briljantne akterke.

Bilo kakvo političko preuzimanje RŽF-a nije moguće, struktuirane smo za zaštitu.

Štitimo i promoviramo to što cenimo kao jedinstveno: složena feministička platforma koja je napisana i praktikovana u Srbiji – protiv rata, nacionalizma, militarizma, rasizma, svih vrsta diskriminacije i protiv nasilja prema ženama.

Sa te platforme su feminističke aktivistkinje/akademkinje sticale iskustva i izdržljivost. Nijedna politička elita u Srbiji ih nije mazila, i one se nikada nisu dale zavesti.

Naučile smo mnogo o tome šta je mejnstrim/iranje. Mi uvek imamo ulicu kao naše igralište. Progresivni javni prostori su intenzivno kidnapovani, mi više nemamo novca da se sastajemo po kafićima, nećemo nazad na kuhinjske početke, nemamo svoje velike stanove.

Tako je Rekonstrukcija Ženski fond odlučila da kupi radni prostor. Prema ponudi na tržištu, potrebno nam je 130.000 USD za stan od 70m². Takav prostor zadovoljava naše potrebe a fleksibilan je da ugosti različite radne inicijative i manje javne događaje.

Imamo skoro polovinu:

Rita Fond nam je dala 50.000 USD.

Iz individualnih donacija, u Fondu za budućnost imamo 5.000 USD

Pozivamo one koje su učile od nas, one od kojih smo mi učile, koje će učiti, one koje su naše prijateljice i prijateljice naših prijateljica, one koje imaju poverenja i/ili radoznalosti, one kojima je stalo do održanja istorije/znanja, one koje su imale šansu i koje hoće da je pruže drugima, one sa sklonošću prema utopijama, one koji/e se sa nama saglasni/e teorijski i politički, kolegijalne fondacije koje poštuju naš rad, one koje interesuju epistemologija, kritičko mišljenje, transnacionalni eksperiment. Preporučujemo naš legat legata legata. – PRI-DRUŽITE SE!

Što pre to bolje. Ugovor o zakupu nam ističe 30. juna 2015. To bi bio pravi trenutak da kupimo stan da ne gubimo novac i vreme.

Zašto smo počele: Iz poštovanja prema feminističkom aktivizmu u Srbiji, sa iskustvom o vrednosti autonomnog novca za održanje političkog intenziteta koji su uspostavile aktivistkinje/akademkinje, 2004. godine je osnovana Rekonstrukcija Ženski fond. Ona se oslanja na vizije aktivističkih grupa i nikada se nije postavljala kao liderka, već radi kao jedna od čvrstih tačaka među njima. I tako će ostati.

Zajednička istorija: Rekonstrukcija Ženski fond je srećna što ima na koga da se osloni. Legat angažovanih žena se prenosi sa jednih na druge. U sred obrasca diskontinuiteta koji se regularno sprovodi nad aktivnostima žena, minimiziranjem ili zabranama, a pre svega brisnjem, vidi se jasna slika odnosa angažovanih žena u Jugoslaviji, a zatim u Srbiji prema militarizmu/partiji/državi. Sve one čine pre-stup u odnosu na dominantni tj. dozvoljeni diskurs struktura političke moći. Antifašistički front žena je iz prirode svog angažmana zastupao žene u okvirima ženskih ljudskih prava. Čak i neimenovna kao koncept ljudskih prava, njihova pozicija je bila kažnjena ukidanjem AFŽ-a. Dvadeset pet godina kasnije akterke konferencije Drug/ca žena samoinicijativno su uvele nov jezik najbliži konceptu civilnog društva, koji je štrčao u rutini partijske vlasti i na njih se obrušila lavina pretnji i diskvalifikacija, ali zbog prirode njihove samoorganizovanosti nisu mogle biti zvanično ukinute. Trinaest godina kasnije Žene u crnom su uvele najdinamičniji mogući model: antimilitaristička akcija – u sred, odmah i svakodnevno – protiv rata. ŽUC-ova direktnost i pozicija *Ne damo se od svojih prevariti* iritantne su svim režimima u Srbiji koji računaju na nacionalnu homogenizaciju kao priručnu alatku. Tako su angažovane žene izmakle kontroli i otvorile nam svima perspektivu.

